

6. AD KIRKEVEJ TILBAGE TIL DAMMEN

Byvandringen fortsætter nu ved, at vi drejer til højre fra Kløvervangen og kommer ind på Kirkevej.

På venstre hånd har vi en af Thorsagers oprindelige gårde, Søndergård. På højre hånd dukker snart kirkens hus med samlingsrum for spejderne og forskellige andre rum op. Derefter har vi til venstre den runde parkeringsplads. På dette sted lå tidligere endnu en af Thorsagers oprindelige gårde, Hovgården, der til sidst ejedes af Laurids Møller og derfor er almindelig kendt som Laurids Møllers gård. Det blev købt af kommunen og anvendt til udvidelse af skolen samt til kirke-parkeringsplads.

Til højre har vi kirken, der netop i sommer er blevet grundigt restaureret. Den stammer fra år 1200 og er Jyllands eneste rundkirke og den første bygning af teglsten i Jylland. Det er muligt, man har kunnet sejle ind til kirken, da den blev bygget, i hvert fald har der været vand i det store område omkring Dammen. Om kirken også er bygget som fæstning, som mange har ment, er en anden sag – Jørgen Rasmussen, der skrev en bog om kirkens historie i anledning af 800-års jubilæet i år 2000, mener det ikke. Derimod er det givet, at kongen og den magtfulde Hvide-slægt står bag byggeriet af kirken – bispem i Århus, Peder Vognsen, der også stod for opførelsen af domkirken i Århus, hørte til Hvide-slægten. Som tidligere nævnt er der teorier om, at præstegården er en gammel kongsgård, og vi ved, at Thorsager i 1231 hørte under kongen (ifølge Kong Valdemars Jordebog).

Byvandringen fortsætter ned ad Kirkevej, hvor vi først støder på:

KIRKEVEJ 10

Apotekerens hus, et helt nyt hus – tidligere lå her et lille bindingsværkshus, men det brændte i 1948. Dengang beboet af Sigrid og Niels Christensen – kendt som ”Niels i Svinget”, som bestyrede den lokale ”genbrugsstation”, lossepladsen ude på Ryomvej. Tomten efter branden blev bebygget igen af Erna og Eigil. I huset bor nu Kirsten Kjær, idet apoteker Ole Kjær døde for et års tid siden.

Ellen Sørensen husker, at Karen Marie Gregersen, en ældre væverske, boede i huset i 1920'erne. Hun blev fotograferet ved væven i 1920 i anledning af, at den skulle flyttes til Den gamle By i Aarhus. Billedet er både i Den gamle By og på Egnsarkivet, hvor adressen dog – formodentlig fejlagtigt – opgives til Kirkevej 9.

Efter Kirkevej 10 kaster vi et blik ned ad Roarsvej, før vi går videre ad Kirkevej:

ROARSVEJ

tidligere kendt som ”Plådren”, fordi der var – og er - noget mudret deromme, var tidligere domineret af Kalø-huse med landarbejdere som beboere. Med udgangspunkt i beboerne omkring 1940 ser billedet sådan ud, idet alle daværende beboere var pensionister eller landarbejdere / daglejere på Kalø:

ROARSVEJ 1

skal ifølge salgsannonce 2005 være opført 1777. Her boede Rasmus Gårdsted – bag ved Katrine Andersens hus, Roarsvej 3 (huset kan ikke ses ude fra vejen). Oprindelig boede Rasmus her sammen med sin mor. Senere har huset været ejet af Elva Nørager og Ole, nu bebos det af Britta, Arvid og Sebastian. Juni 2005 er huset averteret til salg for godt 1 mill. kr.: grund 629 m², boligareal 107 m², "spændende have, opgang til 1. sal med repos og værelser".

ROARSVEJ 3

Huset var ejet af Kristian Grosen, vognmand Anton Grosens bror. Huset var udlejet i mange år. Katrine Andersen, der kom fra Ellev, købte huset i 1963 og har boet her siden.

ROARSVEJ 5

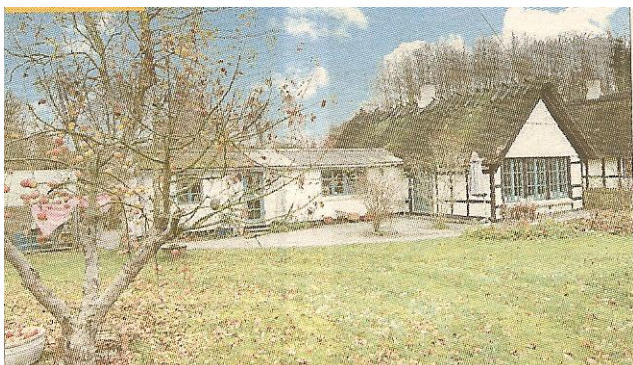
Jens Larsen boede i dette det ”bageste” hus på vejen, men det gamle hus, der var et rigtigt Kalø-hus i hvidt bindingsværk, er nu brækket ned. Senere boede Bomholt her, og Evard Bruun købte det af Bomholt med henblik på restaurering, men det viste sig umuligt, i stedet piloteredes der og byggedes nyt.

Evard Bruun og Birte Harpøth flyttede til Thorsager i 1984. Evard var kordegn ved Langenæskirken i Århus, indtil han gik på pension omkring 2005. Han var formand for Thorsager Andelskasse i 15 år, formand for Rønde Teaterforening i en årrække og med til at lægge denne sammen med teaterforeningen i Ebeltoft til Syddjurs Teaterforening efter kommunalreformen i 2007. Han var en af initiativtagerne til Thorsager Bylaug. Han repræsenterede Venstre i Rønde Byråd i en periode i 1990'erne.

ROARSVEJ 2

Jens Henriksen boede overfor Katrine, i nr. 2. Han var noget af en institution. Tog ud og satte vinduesruder i over hele kommunen, gik med en trækasse med glas i på ryggen. Mange har boet i huset senere, der har været hundeopdræt, sagfører Kjeld

Weber Carlsen har boet her, han solgte til Hanne og Ib Gjedsted, der netop har solgt til Paul o`Brian og Majken Feltendal.

Roarsvej 2, fra salgsannonce 2008

Januar 2008 er huset sat til salg for 1.348.000 kr. Det opgives at være opført i 1685 og ombygget i 1988. Det beskrives som fuldstændig moderniseret, med stort vinduesparti mod haven. Med stor, spændende have, hvorfra man har udsigt over den nærtliggende eng og til kirken. Bolig 103 m², grund 916 m².

Vi går nu videre ad Kirkevej og har først på venstre hånd:

KIRKEVEJ 8

på hjørnet, hvor Alfred Bendiksen boede. Derefter Peter og Gerda. Gerda flyttede, da Peter døde i 1986. Aage True boede her i en årrække. Efter hans død blev huset købt af Jens Andersen. Efter hans død købte Karin og Klaus Mikkelsen huset og udlejede det til datteren Pernille Mikkelsen, der siden er flyttet – huset er stadigvæk udlejet.

KIRKEVEJ 6

Her bor J. Nielsen, smed hos Knebel Drilling i Ryomgaard. Tidligere Jens Røndes bedsteforældre, Chr. Rønde.

KIRKEVEJ 4

Et gult hus, her boede i 1930'erne en gammel molbo – ”her holdt vi unge til”, fortæller Kaj Stær Andersen, ”her var der altid noget at foretage sig, vi gættede kryds og tværs, spillede forskellige spil, lagde arm og småsloges for sjov etc. Sådan var der altid et eller flere steder, hvor de unge kunne samles, forskellige steder til forskellige tider, og sikkert også forskellige steder efter hvilke grupper man hørte til”.

Efter ”Duddi Laurs” blev huset købt og istandsat af Karin og Klaus Mikkelsen, som nu har det udlejet.

KIRKEVEJ 2

Her boede Laurs Jensens (fra Paphuset) søn Gustav Jensen i mange år, derefter Kirsten og Anker Kristiansen. I dag Michael Kristensen, søn af gartner Birger Kristensen.

7. AFSLUTNING VED DAMMEN

Vi er nu ved Dammen – og dermed tilbage ved vores udgangspunkt.

Herunder: bilag, folketællingen 1845, samt indbyggertal-statistik

BILAG: FOLKETÆLLINGEN 1845 I THORSAGER:

91 husstande, i 23 af husstandene er der 2 familier

Erhverv:

28 gårdmænd / gårdmandsenker

2 bestyrere (for gårdmandsenke og aldrende gårdmand)

1 ”consistorialråd og sognepræst” (Bertel Chr. Budtz, 78 år gl.)

1 kapellan (Valdemar Hald, dvs. hjælpepræst for den aldrende Budtz)

1 ”kirkesanger og skolelærer” (Jens Høeg)
 1 kromand (Melchjursen)
 1 smed (Jens Hansen)
 1 ”practiserende læge”, der bor hos kromanden (Morup Taur)
 10 husmænd
 10 daglejere
 14 fattiglemmer
 18 vævere
 4 skomagere
 3 hjulmænd
 3 rørmagere
 2 skræddere
 2 snedkere
 2 bødkere
 1 tækkemand (Anders Bach)
 3 svende (væver, rørmager,skomager)
 5 ”lever af sin jordlod”
 1 ”lever af at spinde og karte”
 1 ”entlediget skolelærer” (dvs. pensioneret, Jens Agrie)
 Som bierhverv til husmænd:
 1 ”byens hyrde” (Knud Boesen)
 1 ”vægter” (kan være på Kalø – eller i byen)
 Som ”bierhverv” til gårdmænd:
 1 dannebrogsmænd (Peder Basse)

FOLKETAL THORSAGER OG BREGNET SOGN, SAMT THORSAGER OG RØNDE BY:

I anden halvdel af 1800-tallet bliver Bregnet det største sogn i indbyggertal, på grund af Røndes vækst efter at den nye Århus-Grenaa-landevej er anlagt i 1855 og Rønde Kro bygget ved den, den nye Randersvej lagt udenom Thorsager og til gengæld gennem Rønde samme år, og højskolen bygget 1894 (vækst efter at være overgået til Indre Mission i 1897). Alle tal er fra Trap hhv. 1901, 1925 og 1963 (1965 dog fra Dispositionsplan for Thorsager By, 1970):

Thorsager sogns indbyggertal (i parentes Bregnet sogn):

1801: 701 (Bregnet: 601)

1840: 847 (716)

1850: 844 (763)

1860: 809 (907)

1870: 1024

1880: 1176

1890: 1187 (1271)

1901: 1157 (1332)

1930: 1358 (1616)

1955: 1349 (2094)

1960: 1282 (2240)

1965: 1351 (2329)

(Tilsvarende tal **Feldballe sogn**: 435, 644, 713, 818, ?, ?, 854, 888, 947, 902, 868,839)

Indbyggertal for **byerne Thorsager og Rønde** ifølge Trap:

1911: 392 (Rønde: 681), **1921: 717** (må være en fejl?) (843), **1930: 594** (1616), **1955: 480** (2094), **1960: 477** (2240), 1965: 490 (?)

(Stilling: De nye byer, 1987, opgiver dog følgende tal for **Rønde by**: 1840: 170, 1850: 174, 1860: 217, 1870: 330, 1880: 543, 1890: 521, 1901: 574 (hvoraf 26 højskoleelever), 1911: 664 (hvoraf 72 højskoleelever), 1921: 831 (hvoraf 145 artiumkursus- og højskoleelever), 1930: 890 (hvoraf 125 artiumkursus- og højskoleelever)).

Skrevet af Vilfred Friberg Hansen for Rønde Lokalhistoriske Forening til byvandring august 2004.